

Σχετικά με την αναμόρφωση της νομοθεσίας για τις συναθροίσεις

Το Σύνταγμα επιτρέπει στο άρθρο 11 παρ. 2 τη δυνατότητα απαγόρευσης «υπαίθριων συναθροίσεων με απόφαση της αστυνομικής αρχής, γενικά, αν εξαιτίας τους επίκειται σοβαρός κίνδυνος για τη δημόσια ασφάλεια, σε ορισμένη δε περιοχή, αν απειλείται σοβαρή διατάραξη της κοινωνικοοικονομικής ζωής, όπως νόμος ορίζει». Σχετικός νόμος δεν έχει ακόμη εκδοθεί υπό την ισχύ του νέου Συντάγματος, οπότε εξακολουθούν να ισχύουν οι περιορισμοί του ν.δ. 794/1971, στο βαθμό που δεν προσκρούουν στο Σύνταγμα. Το (έτσι κι αλλιώς απαράδεκτο) Β.Δ. 168/72 που ορίζει τις περιοχές που απαγορεύονται οι συναθροίσεις θεωρείται με την εισαγωγή του Συντάγματος 1975 ως αντίθετο προς αυτό και συνεπώς πλέον ανίσχυρο. Το ισχύον καθεστώς είναι επομένως αναχρονιστικό και σε κάθε περίπτωση τα όρια της συμβατότητάς του με το Σύνταγμα ασαφή. Χρειάζεται πράγματι, ένας νέος νόμος που να ρυθμίζει τους περιορισμούς στο δικαίωμα αυτό.

Το πρώτο ερώτημα, το οποίο τίθεται είναι αν επιτρέπεται να θεσπιστούν ορισμένοι όροι στη διεξαγωγή μίας συγκέντρωσης ή πορείας. Είναι προφανές ότι τέτοιοι όροι θα μπορούσαν να δικαιολογηθούν μόνο εφόσον αποβλέπουν στην αποτροπή των κινδύνων που αναφέρονται στο Σύνταγμα.

Στη **γερμανική νομοθεσία** οι δημόσιες συγκεντρώσεις διακρίνονται σε αυτές που γίνονται σε ανοικτούς χώρους και σε αυτές που γίνονται σε κλειστούς χώρους. Θεσπίζεται για τις ανοικτές συγκεντρώσεις, υποχρέωση δήλωσης στην αρμόδια δημόσια αρχή της προγραμματιζόμενης συγκέντρωσης 48 ώρες πριν τη διοργάνωση. Στην περίπτωση αυτή η αρμόδια αρχή μπορεί να απαγορεύσει τη συγκέντρωση ή να θέσει ορισμένους όρους, αν κινδυνεύει άμεσα η δημόσια τάξη και ασφάλεια. Οι δημόσιες συγκεντρώσεις απαγορεύονται στις περιοχές που βρίσκονται τα κοινοβούλια και το Ομοσπονδιακό Συνταγματικό Δικαστήριο, οι οποίες και προσδιορίζονται με ακρίβεια. Προβλέπεται ο θεσμός του επικεφαλής της συγκέντρωσης, ο οποίος οφείλει να φροντίζει για τη διατήρηση της τάξης, ορίζει την πορεία της

συγκέντρωσης, χρησιμοποιεί βοηθούς, αποκλείει συμμετέχοντες, έρχεται σε επαφή με την αστυνομία σχετικά με θέματα της συγκέντρωσης. Μία απαγορευμένη συγκέντρωση διαλύεται. Μπορεί επίσης να διαλυθεί όταν υπάρχουν αποκλίσεις από τα στοιχεία της δήλωσης ή εάν δεν τηρούνται οι όροι. Περιορισμοί προβλέπονται και για τις συγκεντρώσεις σε κλειστούς χώρους.

Στη **Γαλλία** θεσπίζεται (με νόμο 1935) υποχρέωση προειδοποιητικής δήλωσης 3-5 ημέρες πριν τη διαδήλωση, στην οποία περιλαμβάνονται τα στοιχεία των οργανωτών, η διαδρομή και η ώρα. Η Αρχή εκδίδει απαγόρευση μόνο εφόσον η διαδήλωση απειλεί τη δημόσια τάξη. Στον ποινικό κώδικα θεσπίζονται αρκετά ποινικά αδικήματα σχετικά με τις διαδηλώσεις, όπως η οργάνωση διαδήλωσης χωρίς προηγούμενη δήλωσή της, η οργάνωση παρά την απαγόρευσή της, κατάθεση παραπλανητικής δήλωσης κ.α.

Στην **Ιταλία** θεσπίζεται επίσης υποχρέωση ενημέρωσης τρεις ημέρες πριν από τη συγκέντρωση σε ανοικτό χώρο. Ο αστυνομικός διοικητής αν δεν έχει ενημερωθεί για τη συγκέντρωση έχει το δικαίωμα να την απαγορεύσει. Το δικαίωμα αυτό το έχει και όταν υπάρχει κίνδυνος για τη δημόσια τάξη, όπως μπορεί και να απαιτήσει στην περίπτωση αυτή να αλλάξει ο τόπος και χρόνος διεξαγωγής της συγκέντρωσης.

Ο γερμανικός νόμος (από το 1978) είναι πιο ολοκληρωμένος, ρυθμίζει αρκετά θέματα, είναι σχετικά αυστηρός σε θέματα τήρησης των απαγορεύσεων και μπορεί να δώσει το πλαίσιο στο οποίο θα μπορούσε να κινηθεί η σύνταξη ενός νέου νόμου για τη χώρα μας, λαμβάνοντας βέβαια υπόψη τις ιδιαιτερότητες των δύο χωρών.

Η υποχρέωση δήλωσης της συγκέντρωσης διευκολύνει την πρόληψη κινδύνων για τη δημόσια ασφάλεια και προβλημάτων στην κοινωνικοοικονομική ζωή, τη λήψη μέτρων για τη διευκόλυνση των συγκεντρωμένων και την αποτροπή ή μείωση των αρνητικών συνεπειών για τρίτους. Η πρόβλεψη επικεφαλής καθιστά υπεύθυνα συγκεκριμένα πρόσωπα για τα θέματα που συνδέονται με τη νομιμότητα της

συγκέντρωσης τα οποία και απορροφούν σημαντικό μέρος της ευθύνης σε περίπτωση που ανακύψουν προβλήματα, οδηγεί σε μηχανισμούς αυτοελέγχου και διευκολύνει την επικοινωνία και συνεργασία με τις αρχές. Η υποχρέωση δήλωσης δεν σημαίνει ότι η συγκέντρωση θα πρέπει να εγκρίνεται από τις αρχές, οι τελευταίες όμως θα μπορούν σε κάποιες περιπτώσεις να απαγορεύουν τη συγκέντρωση ή να προτείνουν ορισμένες αλλαγές προκειμένου να αποτραπούν οι αναφερόμενοι στο σχετικό άρθρο του Συντάγματος κίνδυνοι. Εάν μία συγκέντρωση δεν έχει δηλωθεί δεν σημαίνει τούτο ότι θα διαλύεται από την αστυνομία, αν εκτιμάται ότι δεν δημιουργούνται οι παραπάνω κίνδυνοι.

Όσον αφορά τον αποκλεισμό ορισμένων περιοχών θα πρέπει να αναφερθούν τα ακόλουθα. Το Σύνταγμα αναφέρει ότι η απαγόρευση συνάθροισης γενικά ή σε μία περιοχή ακολουθεί με απόφαση της αστυνομικής αρχής που κρίνει αν συντρέχουν οι σχετικοί λόγοι απαγόρευσης. Τούτο έχω την εντύπωση ότι καθιστά δύσκολο τον εκ των προτέρων αποκλεισμό ορισμένων περιοχών από τη διενέργεια συγκεντρώσεων.

Οι περιορισμοί θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τη χωροταξική θέση των αντίστοιχων θεσμών. Έχω την εντύπωση λοιπόν ότι μία απαγόρευση της περιοχής που βρίσκεται η Βουλή θα ήταν υπερβολική, καθώς η Βουλή βρίσκεται σε ένα κεντρικό σημείο της Αθήνας και περιβάλλεται από κεντρικούς λεωφόρους. Είναι ως ένα βαθμό εύλογο οι διαδηλωτές να απευθύνονται προς την Εθνική Αντιπροσωπεία. Η Βουλή εξάλλου έχει πλέον έναν σημαντικό, προστατευμένο περίβολο που εγγυάται το αδιατάρακτο των συνεδριάσεων. Ωστόσο, θα μπορούσε να προβλεφθεί αποκλεισμός από το χώρο διαδηλώσεων τμήματος που θα διασφαλίζει την ανεμπόδιστη πρόσβαση στο Κοινοβούλιο. Δεν νομίζω εξάλλου ότι διαδήλωση στους κεντρικούς δρόμους στοιχειοθετεί εκ των προτέρων "σοβαρή διατάραξη της κοινωνικοοικονομικής ζωής», καθώς αυτό συναρτάται από τις εναλλακτικές λύσεις κυκλοφορίας των αυτοκινήτων, το χρόνο της συγκέντρωσης κ.ά. Με την υποχρέωση γνωστοποίησης της συγκέντρωσης η αστυνομία θα μπορεί να αξιώνει αλλαγές στο χώρο ή

την πορεία της διαδήλωσης που θα περιορίζουν επιπτώσεις διατάραξης στην κοινωνικοοικονομική ζωή.

Σε κάθε περίπτωση πάντως μπορούν, με απόφαση της αστυνομικής αρχής, να δικαιολογηθούν απαγορεύσεις συγκεντρώσεων σε ώρες κυκλοφοριακής αιχμής στις κεντρικές αρτηρίες των πόλεων ή όταν δημιουργούνται κίνδυνοι για την οδική ασφάλεια, να θεσπιστούν όροι ώστε οι συναθροίσεις να διεξάγονται με τρόπο που δεν θα διαταράσσουν την οδική κυκλοφορία, όταν ιδίως ο αριθμός των συναθροιζομένων είναι μικρός.

Με βάση τη χωροταξική ένταξη (Ηρώδου Αττικού) είναι περισσότερο εύλογος ο αποκλεισμός της περιοχής που βρίσκεται η έδρα του Προέδρου της Δημοκρατίας και του Πρωθυπουργού, καθώς διαδήλωση στους χώρους αυτούς θα παρεμπόδιζε πραγματικά τη λειτουργία των κορυφαίων αυτών θεσμικών οργάνων και θα οδηγούσε σε κινδύνους της δημόσιας ασφάλειας. Δεν νομίζω ότι ενδείκνυται και δικαιολογείται συνταγματικά η εκ των προτέρων απαγόρευση της συγκέντρωσης-διαδήλωσης ενώπιον Υπουργείων ή Πρεσβειών. Η αστυνομία μπορεί να εκτιμά κατά περίπτωση αν συντρέχουν οι λόγοι απαγόρευσής τους και να απαγορεύει τη συγκέντρωση (ή πορεία προς αυτές).

Εξάλλου, ένα φαινόμενο που προκαλεί στην εποχή μας σοβαρά προβλήματα, είναι ο αποκλεισμός σημαντικών αρτηριών και λεωφόρων ως μέσο για την προβολή των αιτημάτων. Στις περιπτώσεις αυτές το κλείσιμο των δρόμων δεν είναι η επίπτωση από την πραγματοποίηση της συγκέντρωσης, αλλά ο αποκλεισμός του δρόμου γίνεται σκοπός της συγκέντρωσης. Τέτοιου είδους συγκεντρώσεις που εξ' ορισμού στοχεύουν στη διατάραξη της κοινωνικοοικονομικής ζωής (έστω ως μέσο προβολής των αιτημάτων τους) θα μπορούσαν να θεωρούνται εξ αρχής απαγορευμένες. Ο νόμος θα μπορούσε να ορίσει περισσότερο τις περιπτώσεις κοινωνικοοικονομικής διατάραξης.

Είναι επόμενο ότι η απαγόρευση για να είναι δραστική θα πρέπει να συνεπάγεται σε περίπτωση μη τήρησης κυρώσεις. Στη Γερμανία η τήρηση των σχετικών διατάξεων υποστηρίζεται από μία σειρά ποινικών

διατάξεων (ήπιας μορφής) και τη δυνατότητα επιβολής προστίμων. Με αυτές προστατεύεται και η συγκέντρωση, ο επικεφαλής και τα πρόσωπα που έχουν οριστεί από τους οργανωτές αρμόδια για την τήρηση της τάξης από επιθετικές ενέργειες τρίτων. Ποινικό αδίκημα συνιστούν η δημόσια έκκληση για συμμετοχή σε απαγορευμένη συγκέντρωση, η χρησιμοποίηση ενόπλων για την τήρηση της τάξης. Σε περίπτωση που πραγματοποιηθεί απαγορευμένη συγκέντρωση ή συνεχιστεί παρά τη διάλυσή της από την αστυνομία ή πραγματοποιηθεί συγκέντρωση χωρίς να δηλωθεί, ποινικά υπεύθυνος είναι ο διοργανωτής ή ο επικεφαλής. Επίσης τιμωρείται όποιος φέρει αντικείμενα που είναι κατάλληλα και προορίζονται για τον τραυματισμό ατόμων τιμωρούνται ή να παρεμποδίσουν εκτελεστικά μέτρα κρατικών φορέων, χρησιμοποιεί μάσκες κλπ. Κατά τα άλλα η συμμετοχή σε απαγορευμένη συγκέντρωση ή η μη πειθάρχηση στη διάλυσή της επισύρει μόνο πρόστιμο. Νομίζω είναι ορθό να αποφεύγονται εκτενείς ποινικοποιήσεις καθώς τα όποια αδικήματα θα είναι κατά κανόνα αυτόφωρα και θα μπορούσαν να οδηγούν σε τόσο μεγάλο αριθμό κρατουμένων που θα διαπόμπευε το κύρος της ποινικής διαδικασίας, καθώς μάλιστα η δικαιοσύνη δεν θα μπορούσε και υλικοτεχνικά να ανταπεξέλθει.